

M Autonome Beeldende Kunst Sandberg Instituut

*Verslag van de beperkte opleidingsbeoordeling
22 en 23 maart 2011*

 Dit document laat zich het beste dubbelzijdig afdrukken.

Samenvatting

Op 22 en 23 maart 2011 is de opleiding M Autonome Beeldende Kunst gevisiteerd door een commissie van AeQui. Het totaaloordeel van de commissie ten aanzien van de kwaliteit van de opleiding is **goed**.

Via een persoonsgericht curriculum worden de masterstudenten in twee jaar tijd begeleid tot het kunstenaarschap en het ontwikkelen van een visie daarop. Een nieuwsgierige, onderzoekende en kritische houding kenmerkt de jonge kunstenaars; het Sandberg Instituut ondersteunt hen ook bij het opbouwen van een netwerk dat noodzakelijk is om in de beroepspraktijk succesvol te zijn.

Het instituut werkt een nieuwe visie uit waarbij de studenten zich voor een deel verbinden aan maatschappelijke (onderzoeks)thema's. Zonder concessies per se te doen aan de autonomie. Deze visie, die gaat leiden tot nieuwe interessante verbindingen, alsmede de prudente manier waarmee die wordt neergezet, waardeert de commissie als excellent.

De doelstellingen

De visitatiecommissie kwalificeert de beoogde eindkwalificaties als **goed**. Het karakter van de opleiding is sterk beroepsgericht met een belangrijke plek voor het netwerk. De afstemming met het beroepenveld is een stevig speerpunt van het Sandberg Instituut en daar wordt op verschillende manieren invulling aan gegeven. Vooral door het werkveld een prominente plek te geven binnen het onderwijsprogramma, bijvoorbeeld in de vorm van gastdocentschappen. Hiertoe vindt continu, zowel impliciet als expliciet, afstemming plaats over de actualiteit van de eindkwalificaties.

Het Sandberg Instituut speelt ook op een adequate manier in op actuele ontwikkelingen en thema's. Een van de aanscherpingen waaraan men werkt, is het meer aan bestaande (maatschappelijke) thema's verbinden van het kunstenaarschap. De visitatiecommissie waardeert deze visie ten zeerste en beoordeelt dat deelaspect als **excellent**.

De eindkwalificaties zijn geconcretiseerd naar inhoud en niveau. Dit is mede gedaan aan de hand van de internationaal geaccepteerde Dublin Descriptoren. De visitatiecommissie heeft waardering voor de deugdelijkheid waarmee de opleiding de concretisering van inhoud en niveau heeft uitgevoerd.

De onderwijsleeromgeving

De visitatiecommissie kwalificeert de onderwijsleeromgeving als **goed**. De master in Autonome Beeldende Kunst is in de ogen van staf en studenten

een 'opleiding voor kunstenaars', en dat is wat anders dan 'onderwijs voor studenten'. De opleiding is bezig met een omslag en de hand van de ontwerper van deze vernieuwing (de directeur) is daarin reeds zichtbaar. De visie waarmee dat gebeurt oogst waardering, evenals de prudentie waarmee het wordt neergezet. Bij de vernieuwde koers worden de kernwaarden van het oude systeem niet losgelaten: de opleiding is een echte beroepsopleiding die dat doet door een netwerk aan te bieden dat gericht is op (de internationale uitstraling van) Amsterdam. De wijze waarop de vernieuwde visie wordt neergezet en uitgedragen waardeert de commissie als **excellent**.

Het blijvende contact met alumni is positief. Voor het Sandberg Instituut betekent dit een verbreding van het netwerk (alumni verzorgen bijvoorbeeld gastcolleges). Voor de alumni betekent dit een vangnet waarop kan worden terug gevallen als er iets is, of waarmee nog steeds een beroepsmatige band bestaat (alumni worden ingezet voor projecten van het Sandberg Instituut). Veel mensen die een (kortere of langere) tijd aan het Sandberg Instituut verblijven (denk aan gastdocenten en alumni) keren er later terug. Doordat de verbondenheid met het Sandberg Instituut ook na vertrek in stand blijft, is een effectieve gemeenschap ontstaan.

De toetsing en het gerealiseerd eindniveau

De visitatiecommissie kwalificeert de toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties als **goed**. De eindkwalificaties spelen een centrale rol bij de beoordelingen en evaluaties. Zij vormen de kapstok van het beoordelingsstelsel. Uiteindelijk wordt het

realiseren van de eindcompetenties vastgesteld in het afstudeertraject, dat bestaat uit een presentatie van het gemaakte werk, een thesis met theoretische onderbouwing en een finaal beoordelingsgesprek. De ontwikkeling die de student gedurende zijn opleiding heeft getoond en de manier waarop en mate waarin hij zijn eigen leerdoelstellingen heeft gerealiseerd worden meegewogen. De goede beoordeling van de toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties komt mede tot stand doordat er meerdere beoordelaars zijn die hiervoor geïnstrueerd worden, de beoordelingscriteria helder geformuleerd zijn, en het niveau duidelijk masterniveau is.

Aanbevelingen

Bovenstaand positief beeld laat onverlet dat er ook verbeterpunten zijn op te tekenen. Deze doen geen afbreuk aan het totaalbeeld en zijn vooral te zien als punten om de opleiding verder te verbeteren.

Het Sandberg Instituut is internationaal georiënteerd. Toch is de visitatiecommissie van mening dat internationalisering steviger aangezet kan worden, zonder dat dit direct doorslaat naar een niet-Nederlandse opleiding. De instroom vanuit het buitenland (gastdocenten en studenten) zou groter kunnen. En als het gaat om het leggen van verbindingen dan zijn er ook mogelijkheden dicht bij huis dan de instituten in de VS en China waar men thans mee samenwerkt. Niet in de laatste plaats door meer synergie te creëren met de andere masteropleidingen van Sandberg Instituut.

In de twee jaar dat de studenten op het instituut verblijven, ontstaat een erg hechte onderlinge band. Deze community blijft lang na het afronden van de

Alle standaarden van het NVAO kader zijn als goed beoordeeld en op die grond geeft de voltallige visitatiecommissie een positief advies inzake accreditatie van de opleiding M Autonome Beeldende Kunst van het Sandberg Instituut.

Ir. R.S. Kloosterman
Voorzitter

A.J.C. van Noort MScMC
Secretaris

opleiding intact. Ook komen oud-studenten regelmatig terug als gastdocent. De visitatiecommissie kreeg soms welhaast het beeld van een familiebedrijf. De hechtheid binnen de Sandberg community is van grote waarde; anderzijds is de commissie ook van mening dat het (bewust?) introduceren van *körperfremde* elementen daarin een positieve bijdrage kan hebben aan de rijkheid binnen de opleiding.

In het verlengde daarvan denkt de commissie dat er meer en expliciete aandacht mag komen voor aanvullende vormen van beoordelen. Studenten zouden bijvoorbeeld elkaar en elkanders werk vaker expliciet kunnen beoordelen. In de beroepspraktijk zijn dergelijke frequente vormen van beoordelen usance en het kan geen kwaad als studenten daar vast aan wennen.

De opleiding en het instituut hebben ambitieuze plannen. Voor het komend studiejaar is het voornemen om een parttime opleidingshoofd aan te trekken. De commissie vraagt zich sterk af of de bestaande ambities met deeltijd management gerealiseerd kunnen worden.

De opleiding heeft de bakermat gevormd voor kunstinitiatieven die nationaal en internationaal aanzien genieten. Zoals The One Minutes en de jaarlijks terugkerende KunstVlaai. Deze initiatieven zijn inmiddels zo gesettled, dat de commissie zou verwachten dat er nieuwe activiteiten met eenzelfde potentie ontplooid zouden worden.

Tenslotte is er veel gezegd over het pand waarin het Sandberg Instituut is gehuisvest. Het heeft een kantoorachtige uitstraling en is niet voor alle kunstuitingen even geschikt. De commissie ondersteunt de gedachte van het College van Bestuur om tot aanvullende nieuwbouw te komen.

Inhoudsopgave

Samenvatting.....	3
Inhoudsopgave	5
Colofon	7
Inleiding	9
1. Beoogde eindkwalificaties	11
2. Onderwijsleeromgeving.....	13
3. Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties.....	21
Bijlagen	25
Bijlage 1 Visitatiecommissie	26
Bijlage 2 Programma visitatie	29
Bijlage 3 Kwantitatieve gegevens	31
Bijlage 4 Eindkwalificaties.....	32
Bijlage 5 Programmaoverzicht.....	34
Bijlage 6 Bestudeerde documenten.....	35
Bijlage 7 Onafhankelijkheidsverklaringen.....	36

Colofon

Instelling en opleiding

Sandberg Instituut (Gerrit Rietveld Academie)
Fred. Roeskestraat 98
1076 ED Amsterdam
Telefoon (020) 588 24 00
Status instelling: bekostigd
Resultaat instellingstoets kwaliteitszorg: aangevraagd

Opleiding: Master Autonome Beeldende Kunst
Niveau: HBO Master
Aantal studiepunten: 120 EC
Titel: Master of Fine Art (MFA)
Locatie: Amsterdam
Variant: Voltijd
Croho-nummer: 44853
Kwantitatieve gegevens van de opleiding zijn weergegeven in bijlage 3.

Voor kwaliteit verantwoordelijke bestuurder: de heer Th. Van Grootheest, voorzitter College van Bestuur van de Gerrit Rietveld Academie.
Directeur Sandberg Instituut: de heer J. Bey.
Contactpersoon met betrekking tot kwaliteit van de opleiding: mevr. M. van Baar
Contactgegevens: E. Marjo@sandberg.nl / T. (020) 588 24 10

Visitatiecommissie

De visitatie is uitgevoerd op 22 en 23 maart 2011. De commissie bestond uit:
R. Kloosterman, voorzitter
K. Hoek, werkveld- en domeindeskundige
E. Jacobs, werkveld- en domeindeskundige
M. Schavemaker, werkveld- en domeindeskundige
W. van Pijkeren, studentlid
A. van Noort, secretaris

De commissie is vooraf voorgelegd aan de NVAO; de NVAO heeft ingestemd met de samenstelling.

De visitatie is uitgevoerd onder verantwoordelijkheid van
AeQui VBI
Vlindersingel 220
3544 VM Utrecht
(030) 87 820 87
www.AeQui.nl

Inleiding

Het Sandberg Instituut verzorgt de masteropleidingen (Fine Arts, Applied Arts, Design en Interior Architecture) van de Gerrit Rietveld Academie. De missie van de Rietveld Academie is om talentvolle jonge mensen op zo'n manier te begeleiden dat ze in staat zijn zelfstandig in de wereld van de beeldende kunst of vormgeving te functioneren. De Gerrit Rietveld Academie wil bereiken dat deze mensen op eigen kracht hun werk gaande kunnen houden en tot de artistieke inspirators van hun vakgebied kunnen uitgroeien.

Het instituut

Het Sandberg Instituut stelt de praktijk van het kunstenaarschap centraal. Het instituut verschilt daarin van de bacheloropleidingen van de Rietveld Academie. Aan de Rietveld Academie werken studenten die zich *ontwikkelen* tot kunstenaar. De studenten van het Sandberg Instituut *zijn* reeds kunstenaars, die door de studie een versnelling in hun ontwikkeling ervaren. Daarbij kiest het Sandberg Instituut bewust voor een sterke externe oriëntatie, bijvoorbeeld in de vorm van gastdocentschappen.

Het Sandberg Instituut heeft aan de wieg gestaan van landelijk bekende manifestaties als de One Minutes en de KunstVlaai, waar alumni van de Master Autonome Beeldende Kunst soms jaren na hun afstuderen nog steeds een bijdrage aan leveren.

De opleiding

De opleiding Autonome Beeldende Kunst is een tweejarige Masterstudie (120 EC). De doelstelling van de opleiding is bij studenten hun talent te verdiepen zodat zij autonoom en eigenzinnig hun weg vinden als beeldend kunstenaar. Jaarlijks worden zestien tot achttien studenten toegelaten. Zij worden opgeleid tot kunstenaars die:

- In de complexiteit van het kunstenaarschap een eigenzinnige koers kunnen varen.
- In vrijheid keuzes maken.
- Het vooruitstrevende van kunst of een kunstopvatting kunnen verbinden aan de receptie van hun werk.
- Innovatief zijn en een rol van 'voortrekker' hebben.

- In samenwerkingsverbanden het voortouw nemen en tevens ruimte geven aan anderen.
- Een positie kunnen verwerven in een netwerk en dit kunnen inzetten om hun beroepspraktijk gaande te houden.

Studenten leren aan het Sandberg Instituut mede hun toekomstbeeld van het kunstenaarschap te formuleren. Het programma helpt de studenten zo'n beroepsbeeld werkelijk te maken. Tijdens de studie is koerswijziging mogelijk als dat vanuit een gewijzigde opvatting over het eigen kunstenaarschap gemotiveerd wordt. De essentie van het programma is dat studenten continu de dialoog over het beroepsbeeld en de koers er naar toe voeren doordat ze daartoe worden uitgedaagd door staf, begeleiders, theorie- en gastdocenten en doordat ze deelnemen aan projecten en onderzoek.

Het programma bestaat zowel uit generieke als individuele onderdelen. Generiek zijn onder andere lezingen, excursies en workshops. Het individuele onderdeel bestaat eruit dat de student een verzoek mag indienen voor (een) bepaalde gastspreker(s). Kunstenaars, ontwerpers, critici, curatoren, museumdirecteuren en kunsthandelaren van binnen en buiten Nederland worden daartoe uitgenodigd. Iedere zes maanden hebben de studenten de gelegenheid hun gastdocenten te evalueren en suggesties te doen voor nieuwe gastdocenten.

Sinds het studiejaar 2010/2011 is er een nieuwe directeur verbonden aan het Sandberg Instituut, die voor zowel het hele instituut als de afzonderlijke opleidingen een toekomstvisie ontwikkelt. Vanuit die visie zal het programma-aanbod aangevuld worden,

de samenwerking tussen opleidingen toenemen en de uitvoering op aspecten veranderd worden.

Er zijn reeds belangrijke wijzigingen voortgekomen uit de vernieuwde visie. Zo is de opleiding sinds studiejaar 2010/2011 meer aanbodgestuurd geworden. Studenten hebben nog steeds veel ruimte om hun studie zelf in te richten, bijvoorbeeld door middel van het intekenen op gastdocentschappen, maar zij krijgen nu ook een verplichte keuze uit gezamenlijke programmaonderdelen voorgeschoteld. Sandberg is altijd naar buiten gericht geweest, vooral door de confrontatie met professionals uit de kunstwereld. Door de gethematiseerde gezamenlijke programmaonderdelen wordt nu, aansluitend bij de nieuwe visie, de blik op de buitenwereld verbreed tot buiten het kunstenveld. Op een verdiepende onderzoeksmatige manier (passend of aansluitend bij ieders kunstenaarspraktijk) wordt enerzijds het eigen werk in een ruimere context geplaatst en anderzijds maatschappelijke en sociaal-economische issues binnen het kunstonderwijs gebracht. Het opleidingsmanagement wil daarmee een vruchtbare kruisbestuiving realiseren tussen de individuele ontwikkeling, verbeterde aandacht voor samenwerking en meer relevantie van het kunstenaarschap voor de wereld.

Diversiteit leidt gemakkelijk tot fragmentatie. Thematisering biedt een kader en samenhang, die ook past bij de vraag van de maatschappij om zaken meer en meer in een context te plaatsen.

In de visie van het opleidingsmanagement ontstaat daarmee een mooie kruisbestuiving tussen studenten die die focus willen naast studenten die maximale autonomie willen.

De visitatie

Het Sandberg Instituut heeft aan AeQui VBI opdracht gegeven onderhavige visitatie uit te voeren. Hiertoe heeft AeQui in samenwerking met het Sandberg Instituut een onafhankelijke en ter zake kundige commissie samengesteld. Met vertegenwoordigers van de opleiding heeft een voorbereidend gesprek plaatsgevonden.

De visitatie heeft op 22 en 23 maart 2011 plaatsgevonden volgens het programma dat in bijlage 2 is weergegeven. De commissie heeft de beoordeling in onafhankelijkheid uitgevoerd; aan het einde van de visitatie is de opleiding in kennis gesteld van de bevindingen en conclusies van de commissie.

Deze rapportage is in concept toegestuurd aan de opleiding in april 2011, de reacties van de opleiding zijn verwerkt tot deze definitieve rapportage.

1. Beoogde eindkwalificaties

De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Toelichting: De beoogde eindkwalificaties passen wat betreft niveau en oriëntatie (bachelor of master; hbo of wo) binnen het Nederlandse kwalificatieraamwerk. Ze sluiten bovendien aan bij de actuele eisen die in internationaal perspectief vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleiding.

De visitatiecommissie kwalificeert, op grond van de gesprekken en de onderliggende documentatie, de beoogde eindkwalificaties als **goed**. Het karakter van de opleiding is sterk beroepsgericht met een belangrijke plek voor het netwerk. De afstemming met het beroepenveld is een stevig speerpunt van het Sandberg Instituut en daar wordt op verschillende manieren invulling aan gegeven. Dat gebeurt vooral door het werkveld een prominente plek te geven binnen het onderwijsprogramma, bijvoorbeeld in de vorm van gastdocentschappen. Hiertoe vindt continu afstemming plaats over de actualiteit van de eindkwalificaties, zowel impliciet als expliciet.

Het Sandberg Instituut speelt ook op een adequate manier in op actuele ontwikkelingen en thema's. Een van de aanscherpingen waaraan men werkt met het aantreden van de nieuwe directeur, is een betere verbinding van het kunstenaarschap aan bestaande (maatschappelijke) thema's. De visitatiecommissie waardeert deze visie ten zeerste en beoordeelt dat deelaspect zelfs als **excellent**.

De eindkwalificaties zijn geconcretiseerd naar inhoud en niveau. Dit is mede gedaan aan de hand van de internationaal geaccepteerde Dublin Descriptoren. De visitatiecommissie heeft waardering voor de deugdelijkheid waarmee de opleiding de concretisering van inhoud en niveau heeft uitgevoerd.

Afstemming beroepenveld

De verbinding met de beroepspraktijk is kenmerkend voor de opleiding. Belangrijke factoren hierbij zijn de geschiedenis van het instituut, de persoonlijke contacten, het uitdijende alumninetwerk, de samenwerking met de Rietveld Academie en Amsterdam als context. Zoals de voorzitter van de werkveldcommissie benoemde: "Een van de krachten van het Sandberg Instituut is dat het een open instituut is met veel contacten in de buitenwereld. Wederzijds wordt er gebracht en genomen en het Sandberg Instituut verandert mede daardoor continu."

De verbinding met de beroepspraktijk wordt mede gelegd doordat de opleiding bijna volledig werkt met gastdocenten. Voor een groot deel zijn zij afkomstig uit Nederland, maar ook buitenlandse gastdocenten worden betrokken. De studenten bepalen in belangrijke mate wie als gastdocenten worden benaderd; zij geven hun voorkeur aan ten aanzien

van de invulling van de gastdocentschappen met het oog op hun professionele en persoonlijke ontwikkeling.

Doordat studenten tevens voor een deel van het onderwijs actief zijn in de beroepspraktijk, hebben zij de gelegenheid om een uitgebreid netwerk op te bouwen.

De relatie met het werkveld is vanuit het programma prominent en continu aanwezig. Daardoor vindt toetsing van de inhoud en het niveau van de eindkwalificaties eveneens continu plaats. Aanvullend en expliciet wordt dit nog eens gedaan in bijvoorbeeld de overleggen tussen de directeur en de vier main tutors, evenals in overleggen tussen de directeur en de zich veranderende werkveldcommissie. Deze commissie, die de buitenwereld van de beeldende kunst vertegenwoordigt, zal meer gebaseerd zijn op een voortgaand proces van informatie-uitwisseling. Er wordt gekeken welke

ontwikkelingen zichtbaar zijn in het werkveld en hoe het Sandberg Instituut daar op in kan springen.

Actueel

De opleiding is zo georganiseerd dat ontwikkelingen in de maatschappij en de kunst van invloed zijn voor het bepalen van de accenten. Naast de contacten binnen de kunstwereld, waardoor nieuwe ontwikkelingen vroegtijdig worden gesignaleerd, herkent men actuele trends ook in bijvoorbeeld de motivaties van de (kandidaat) studenten. Daarnaast komt een aantal begrippen en inzichten voortdurend terug tijdens de gesprekken over kunst tussen staf en kunstenaars, critici, docenten, onderzoekers en studenten.

Aan de hand van actuele thema's leert de student de competenties (verder) te ontwikkelen die hem uiteindelijk helpen zijn positie als kunstenaar te bepalen en (idealiter) claimen.

Enkele van de actuele thema's die een rol spelen zijn:

- De invloed van eisen aan publieksbereik en rendementscijfers.
- Verdwijnende vanzelfsprekendheden rondom financiering en subsidiëring en de invloed hiervan op de kansen om je als kunstenaar te kunnen handhaven.
- Veranderde positie van de kunstenaar ten opzichte van de wereld: als kunstenaar wordt het belangrijker invloed te hebben op de wereld en de positie van de kunst.
- De vraag of kunst zich moet verbinden met de creative industry en zo ja: hoe, vanuit welke rol en onder welke condities?

Het specifieke van het Sandberg Instituut is dat kunstenaars worden voortgebracht die goed zijn in

visuele kunst en die op de grens van grappig en verrassend zitten. De verandering in het programma (de thematische opzet) heeft ten doel dat vast te houden, en tevens meer en gericht bewustzijn te

creëren ten opzichte van de brede maatschappelijke context waardoor kunst op een andere manier tot stand komt (en dus niet per se hoeft te leiden tot andere kunst). De visitatiecommissie merkt dat deze nieuwe visie inspirerend werkt op de direct betrokkenen en een passend antwoord kan bieden op recente ontwikkelingen in het

Umfelt. De commissie waardeert de vernieuwende visie daarom als excellent.

Concreet

Zoals ook uit bijlage 4 blijkt, heeft het Sandberg Instituut de eindkwalificaties geconcretiseerd door indicatoren te formuleren waarin de ontwikkeling en/of beheersing van de competenties zichtbaar wordt. Tevens zijn per competentie concrete beoordelingscriteria vastgesteld en beschreven in het Onderwijs- en Examenreglement. De visitatiecommissie heeft waardering voor deze concrete uitwerking van de eindkwalificaties.

Dublin Descriptoren

Het Sandberg Instituut heeft de Dublin Descriptoren voor het Masterniveau verbonden aan de lijst competenties zoals die vermeld zijn in bijlage 4. Het Sandberg Instituut heeft de interpretatie van de Dublin Descriptoren geconcretiseerd zodat voor de visitatiecommissie duidelijk is hoe de vertaalslag hiervan naar het curriculum is gemaakt. De visitatiecommissie heeft dan ook vastgesteld dat de Dublin Descriptoren te identificeren zijn binnen de opleidings specifieke competenties.

2. Onderwijsleeromgeving

Het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde eindkwalificaties te realiseren.

Toelichting: De inhoud en vormgeving van het programma stelt de toegelaten studenten in staat de beoogde eindkwalificaties te bereiken. De kwaliteit van het personeel en van de opleidingsspecifieke voorzieningen is daarbij essentieel. Programma, personeel en voorzieningen vormen een voor studenten samenhangende onderwijsleeromgeving.

De visitatiecommissie kwalificeert, op grond van de gesprekken en de onderliggende documentatie, de onderwijsleeromgeving als **goed**. De master in Autonome beeldende kunst is in de ogen van staf en deelnemers een ‘opleiding voor kunstenaars’, en dat is wat anders dan ‘onderwijs voor studenten’. De opleiding is bezig met een omslag en de hand van de ontwerper van deze vernieuwing (de directeur) is daarin reeds zichtbaar. De visie waarmee dat gebeurt oogst waardering, evenals de prudentie waarmee het wordt neergezet. Er wordt een brede maatschappelijke oriëntatie nagestreefd die tot interessante dwarsverbanden leidt. Bij de vernieuwde koers worden de kernwaarden van het oude systeem niet losgelaten: de opleiding is een echte beroepsopleiding die dat doet door een netwerk aan te bieden dat gericht is op (de internationale uitstraling van) Amsterdam. In dat opzicht kan er aan internationalisering een andere invulling gegeven worden die dat op een hoger niveau brengt. Deze wijze waarop de vernieuwde visie wordt neergezet en uitgedragen waardeert de commissie als **excellent**.

Het blijvende contact met alumni is positief. Voor het Sandberg Instituut betekent dit een verbreding van het netwerk (alumni verzorgen bijvoorbeeld gastcolleges). Voor de alumni betekent dit een vangnet waarop kan worden terug gevallen als er iets is, of waarmee nog steeds een beroepsmatige band bestaat (alumni worden ingezet voor projecten van het Sandberg Instituut). Veel mensen die een (kortere of langere) tijd aan het Sandberg Instituut verblijven (denk aan gastdocenten en alumni) keren er later terug. Het netwerk van in- en uitvliegers wordt daardoor steeds groter. Doordat de verbondenheid met het Sandberg Instituut ook na vertrek in stand blijft, is een effectieve gemeenschap ontstaan.

Programma dekt de eindkwalificaties

Het talent van de student is het uitgangspunt voor de samenstelling van de inhoud van het studieprogramma (zie ook Didactisch concept). De opleiding Autonome Beeldende Kunst is een tweejarige opleiding en kent per studiejaar twee semesters. Bij aanvang van elk studiejaar wordt een inventarisatie gemaakt van het denkbeeld dat studenten hebben van hun actuele en toekomstige werk. Op grond hiervan kiezen ze een project en aanvullende studieonderdelen. De projecten zijn gericht op resultaat en functioneren, met een accent op praktijkonderzoek.

Het Sandberg Instituut wil geen onderwijs aanbieden waarin de student alles verteld wordt. “Daarmee ga je naar een soort scholing en krijg je mensen in een modus waardoor zeer bepaald wordt hoe mensen

zich ontwikkelen.” In de visie van het Sandberg Instituut is het juist interessant om te zien wat studenten al met zichzelf meebrengen en hoe dat gedeeld kan worden. De student ontwikkelt en stuurt zelf zijn leerproces.

Het eerste semester is gewijd aan twee thema’s: Kunst en het publieke domein & Kunst en politiek. Er zijn vier kerndocenten die deze thema’s bespreken in de vorm van projecten. Twee theoriëdocenten vullen de projecten aan met een serie colleges. De projecten worden afgerond met een openbare presentatie, vaak in samenwerking met externe partners.

Gedurende het tweede semester participeren eerstejaarsstudenten opnieuw in minstens één van vier projecten. De tweedejaarsstudenten richten zich op hun eindpresentatie en masterthesis. Aan het

eind van het tweede semester worden de projectresultaten gepresenteerd. De tweedejaarsstudenten presenteren hun werk in de vorm van een expositie of een presentatie.

De ontwikkeling van de student wordt per semester gevolgd en beoordeeld. Tijdens elke volgende periode wordt de student geacht steeds specifiekere ambities in te vullen, waarbij de verdere ontwikkeling van in de bachelorfase verworven competenties aangetoond wordt. De student doet voorstellen voor kunstwerken, projecten en deelname aan tentoonstellingen. De opbouw die de opleiding hiermee bereikt loopt van oriëntatie en vragenstellen naar uiting, verdieping en (theoretische) onderbouwing.

De rode draad is dus het individuele studiep pad van de student, die een deel van het studieprogramma zelf invult en daarbij een grote vrijheid heeft. De concrete resultaten of werkmethoden van de individuele studenten kunnen aanleiding geven om specifieke onderwijscontent te ontwikkelen voor deze individuen. De eis die daar tegenover staat is grote inzet en betrokkenheid. Er is bovendien medeverantwoordelijkheid van de student voor de inhoud van het gezamenlijk deel, dat onder andere bestaat uit groepsbesprekingen, lezingen, workshops, excursies en de mogelijkheid om op verschillende - door de opleiding gesuggereerde - gastdocenten in te schrijven.

De laatste jaren is zichtbaar dat studenten meer vragen om aanbod dat zich richt op onderzoeksvaardigheden, contextualisering en theoretische reflectie op het werk. Dat sluit aan bij ontwikkelingen in het vakgebied. Een onderzoeksmatige houding in combinatie met een fascinatie voor de wereld, theorie en reflectieve eigenschappen zijn namelijk van toenemend belang voor het functioneren als kunstenaar. Daarom is sinds 2005 het theorieaanbod verruimd en wordt meer aandacht gegeven aan het vermogen om over het werk te spreken en verantwoording af te leggen. Net als de gastdocenten, is het theorieprogramma op intekening beschikbaar voor elke student, en wordt zoveel mogelijk door hen bepaald. Gerelateerd aan ieders studiepraktijk is het aanbod vaktheoretisch

(‘hoe doe je het?’) of kunsttheoretisch (‘het geeft context en reden aan werk en kunstenaarschap’). Met name in de afstudeerfase gebeurt de individuele afstemming in nauwe samenwerking met theoriecoördinatoren. De opleiding werkt samen met de lector Kunst en de Publieke ruimte (een samenwerking met de Rietveld Academie en de Universiteit van Amsterdam) en een van de theorie docenten (tevens schrijfster en kunstcriticus).

Sinds 2010 is een nieuwe opzet gekozen en wordt de theorie thematisch aangeboden. Men overweegt daarnaast om een themagroep aan te bieden, waarin het accent meer op theorie dan op praktijk ligt. Dit in tegenstelling tot de andere themagroepen, die vooral vanuit de praktijk zijn opgezet. Ten behoeve van de tweedejaars studenten wordt aanvullend een oefening in onderzoek aangeboden ter voorbereiding op de scriptie. Het gaat in deze onderzoekstraining om het aanleren van onderzoeksvaardigheden die leiden tot een zelfstandig onderzoek en een goede scriptie. Dit in tegenstelling tot wat men in themagroepen leert van onderzoek, namelijk datgene wat elke kunstenaar/ontwerper in de vingers moet hebben en moet toepassen in zijn dagelijkse beroepspraktijk.

Het Sandberg Instituut werkt samen met externe partijen bij de ontwikkeling van programmaonderdelen. Studenten met een speciale belangstelling worden voorgedragen om deel te nemen aan bepaalde activiteiten, bijvoorbeeld symposia. Ook studenten leggen actief verbindingen met elkaar en met het werkveld. Op initiatief van de studenten is er een programma ontwikkeld van wekelijkse studentpresentaties waarin zij elkaar op de hoogte houden van de ontwikkeling van hun eigen werk en van initiatieven die zij alleen of in groepsverband nemen. Voor maart 2011 hebben de studenten op eigen initiatief een expositie georganiseerd in W139. De visitatiecommissie heeft deze expositieruimte bezocht.

Met dit overwegend vraaggestuurde onderwijs (waarin aanbodsturing sinds 2010/2011 belangrijker is geworden) slaagt het Sandberg Instituut er in om alle studenten op te leiden voor dezelfde set eindkwalificaties. Deze eindkwalificaties hebben

betrekking op het kunstenaarschap en het ontwikkelen van een visie daarop. Alle eindkwalificaties komen elk semester aan bod, zowel in het gezamenlijk deel als in het individuele deel. Vanuit zijn eigen vakmanschap, talent en ontwikkelvraagstuk kan iedere student zijn eigen leerpad naar behoefte vormgeven. Daarmee heeft het Sandberg Instituut een mooie balans gecreëerd tussen enerzijds de vaste set eindkwalificaties en anderzijds de individuele leerbehoefte van de student die hier op eigen wijze invulling aan kan geven, terwijl hij toch hetzelfde einddoel bereikt als zijn medestudenten.

Actueel

Het programma kent bij de start van elk studiejaar projecten die steeds op een ander onderwerp worden ontwikkeld. Die gezamenlijke projecten gaan over belangrijke onderwerpen en thema's waarvan zowel staf als studenten van het Sandberg Instituut vinden dat studenten en het kunstonderwijs zich ermee zouden moeten bezighouden. Het Sandberg Instituut wil zich op deze manier in het midden van ontwikkelingen plaatsen. De gezamenlijke projecten worden op uitnodiging van het opleidingshoofd door meerdere gerenommeerde kunstenaars als *main tutors* ingericht. De studenten kunnen op een van deze programmavoorstellen intekenen. De projecten worden afgesloten met een gezamenlijke publieke presentatie van het resultaat van dit project en een bespreking daarvan met externen. Dat betreft zowel individuele als groepswerken. De resultaten van de praktijk- en theorieprojecten worden tevens gebruikt om de inhoud te bepalen van lessen, discussies, lezingen en workshops.

Door deze aanpak kan het programma maximaal aansluiten bij de ontwikkelbehoefte van de student van dat moment. Tevens kan maximale aansluiting gerealiseerd worden bij actuele ontwikkelingen in de maatschappij, het werkveld, enzovoort. Ook contacten die medewerkers van het Sandberg Instituut onderhouden met mensen uit het werkveld bieden impulsen om een zo goed mogelijke verbinding met de actuele ontwikkelingen in de beroepspraktijk te realiseren. Per jaar kan daardoor

het accent verschoven worden, mede afhankelijk van de behoeften en interesses van de studenten.

Het Sandberg Instituut zoekt in het onderwijs ook aansluiting bij wat thematisch *internationaal* aan de orde is. Veel gastdocenten, studenten en alumni hebben een praktijk die tot buiten de landsgrenzen reikt. Ook de instroom is deels internationaal: in het studiejaar 2010/2011 is 37,5% van de studenten uit het buitenland afkomstig. Daarnaast onderhoudt het Sandberg Instituut een samenwerking met uitwisselingsprogramma's met Otis in Los Angeles en de Universiteit van Xiamen in China.

Het Sandberg Instituut is dus internationaal georiënteerd. Dat acht ze ook als haar plicht omdat de Nederlandse beeldende kunst en het Amsterdamse veld (waar het Sandberg Instituut gevestigd is) dat ook zijn. Toch is de visitatiecommissie van mening dat de internationalisering steviger aangezet kan worden, zonder dat dit direct doorslaat naar een niet-Nederlandse opleiding. De instroom vanuit het buitenland (gastdocenten en studenten) zou groter kunnen.

De samenwerkingen met Otis en Xiamen acht de visitatiecommissie enerzijds een mooi initiatief in het licht van internationalisering. Anderzijds zijn er ook dichter bij huis mogelijk als het gaat om het leggen van verbindingen. Niet in de laatste plaats door meer synergie te creëren met de andere masteropleidingen van het Sandberg Instituut, wat reeds voorgenomen beleid is (bijvoorbeeld door studenten van verschillende masteropleidingen te laten samenwerken in projecten). Maar ook dichter bij huis, zonder zo sterk te focussen op het internationale netwerk dat de stad Amsterdam met zich meebrengt, liggen er mogelijkheden naar de mening van de visitatiecommissie. Niet alleen educatief gezien, maar ook in relatie tot culturele partners.

De visie om het opleiden meer te verbinden aan actuele thema's en ontwikkelingen in de opleiding, heeft met het aantreden van de nieuwe directeur (september 2010) een extra impuls gekregen. Zonder dat daarmee bestaande waarden als autonomie, nieuwsgierigheid en het proces van "vanuit-het-maken-naar-het-onderzoek", overboord

gezet werden. De commissie heeft niet alleen erg veel waardering voor de nieuwe visie, maar heeft ook waardering voor de prudentie waarmee die visie gestalte wordt gegeven als excellent.

Didactisch concept

Het didactisch concept van het Sandberg Instituut stelt de student centraal: “De opleiding biedt de student professionele begeleiding en uitdaging op het hoogste niveau door elk jaar een programma op maat te organiseren.” Het onderwijs vindt plaats binnen een raamwerk dat steeds opnieuw kan worden gevuld. Dit raamwerk is opgebouwd uit vier flexibel in te richten semesters. Er zijn vier modules; iedere module bestrijkt één semester. Ter afsluiting van het semester is er een formeel toetsmoment in de vorm van een voortgangs- en beoordelingsgesprek waarbij gekeken wordt of de beoogde niveauontwikkeling wordt gerealiseerd.

Programma en studieplannen zijn binnen het didactisch concept van het Sandberg Instituut dynamische begrippen. Dit sluit aan bij de beroepspraktijk: in de beroepspraktijk is de visie op het (eigen) kunstenaarschap steeds aan aanpassingen onderhevig. De studie wil veel aanknopingspunten bieden voor nieuwe inzichten en dient tijdens of naar aanleiding van evaluatiegesprekken soms wel eens opnieuw geformuleerd te worden. Het is dan ook de overtuiging van het opleidingsmanagement van het Sandberg Instituut dat een vanaf de eerste studiefase vastgetimmerd studieplan de ogen zou sluiten voor ontdekkingen.

Een prominente plek in het didactisch concept is weggelegd voor de praktijk, waarnaar de leeromgeving zich uitstrekt. De opleiding biedt de studenten kans op een goed netwerk in de Nederlandse beroepspraktijk. Dat wordt door aspirant-studenten ook als een van de aantrekkelijke punten van de opleiding gezien. Niet alleen heeft de student kritische buitenstaanders te gast, ook moet hij de (kunst)wereld buiten de opleiding opzoeken, met

name in de eindfase als de masterproef wordt afgelegd.

Bestaande waarden als autonomie, nieuwsgierigheid en het proces van “vanuit-het-maken-naar-het-onderzoek”, blijven behouden. De commissie waardeert de prudentie waarmee de nieuwe visie gestalte wordt gegeven als excellent.

De gebruikte werkvormen die passen binnen de visie van het didactisch concept zijn: lezingen, gastdocentschappen, workshop en een breed aanbod van tentoonstellingen en projecten waardoor de student met zijn werk naar buiten moet treden. De KunstVlaai en de One Minutes

worden door het Sandberg Instituut als succesvolle exponenten hiervan gezien. Gezien de levenscyclus ervan acht de visitatiecommissie wellicht de tijd rijp om iets innovatiefs te creëren.

Samenhang

De samenhang van het programma krijgt op twee manieren vorm: in de eerste plaats is er samenhang tussen theorie en praktijk. In de tweede plaats is er samenhang tussen gezamenlijk aanbod en eigen werk. De samenhang tussen theorie en praktijk komt voort uit de steeds belangrijker wordende voorwaarde voor een succesvolle loopbaan, namelijk het vermogen te reflecteren op het eigen werk, gekoppeld aan een effectieve presentatie tegenover critici, collega's en buitenstaanders. Deze zaken zijn daarom aanwezig in elk programmaonderdeel. De studenten worden ook voortdurend op deze zaken aangesproken. Daarnaast worden extra oefenmomenten ingebouwd, bijvoorbeeld het organiseren van werkpresentaties van individueel werk en voordrachten over projectresultaten, zowel binnen als buiten het Sandberg Instituut. Nu een deel van het gezamenlijke programma inhoudelijk bepaald is, geeft dat ook mogelijkheden om beter te sturen op (relevant) theorieaanbod.

Zoals genoemd is er samenhang tussen het gezamenlijk aanbod en het eigen werk. Na het gezamenlijke project is de rest van het studiejaar voornamelijk gericht op de ontwikkeling van eigen werk en onderzoek. Gezamenlijkheid wordt gestimuleerd, ook buiten de projecten. Dit gebeurt bijvoorbeeld in de vorm van een wekelijkse bespreking van elkaars werk, waarbij de studenten hun eigen werk

aan elkaar en soms aan mensen van buiten het Sandberg Instituut presenteren. Diverse studenten hebben met hun individuele werk prijzen gewonnen of succesvol geëxposeerd.

Studeerbaarheid

Het Sandberg Instituut bevraagt studenten en alumni periodiek over de kwaliteit van het onderwijsprogramma en de effectiviteit daarvan voor het functioneren in het werkveld. Ook informele gesprekken kunnen leiden tot aanpassing van het onderwijsprogramma. Uit student-tevredenheidsenquêtes blijkt dat studenten het programma voldoende uitdagend vinden. Ze worden goed op de praktijk voorbereid en zijn tevreden over de opzet. Wel hebben studenten het als lastig ervaren om direct in het begin van de studie de eigen verantwoordelijkheid te nemen en bijvoorbeeld gastdocenten en medestudenten zelf op te zoeken.

Studenten ervaren een verschil sinds de komst van de nieuwe directeur. Met name de tweedejaarsstudenten vinden de opleiding wat schoolser geworden, wat voor een aantal van hen in het begin een aanpassing betekende. Een deel van de studenten heeft de keuze uit slechts vier *main tutors* ervaren als een beperking. De eerstejaarsstudenten vinden de nieuwe werkwijze daarentegen juist overwegend prettig, mede doordat de onderwerpen van de eerste twee semesters erg aanspreken. Voorheen was de vrijheid vanaf de start juist moeilijk voor de eerstejaars die daardoor moeite hadden om direct al hun eigen weg te vinden. De tweedejaarsstudenten hebben tijdens de afstudeerperiode volledige vrijheid en dat vinden ze erg prettig. Al met al zijn de studenten tevreden met de studeerbaarheid van het programma.

Studiebegeleiding

Er zijn jaarlijks veel aanmeldingen voor het Sandberg Instituut, waardoor de mogelijkheid bestaat streng te selecteren. Als gevolg daarvan komt studie-uitval of -vertraging weinig voor. Incidentele uitval of vertraging wordt voornamelijk veroorzaakt door persoonlijke omstandigheden.

Er is sprake van intensieve begeleiding, mede door de kleinschaligheid van de opleiding. Indien problemen gesignaleerd worden die de studievoortgang van de student beperken, wordt de studiebegeleiding meteen versterkt. Waar nodig wordt externe expertise ingehuurd om de student te ondersteunen bij het bereiken van de eindstreep van de opleiding. De opleiding zou het óók als haar eigen falen zien als een student zou mislukken.

Instroom

Het Sandberg Instituut is het instituut voor de masteropleidingen van de Gerrit Rietveld Academie. Dat wil echter niet zeggen dat alle masterstudenten hun vooropleiding aan de Rietveld Academie hebben gevolgd. Het merendeel van de studenten is afkomstig van andere opleidingen. Daar wordt ook bewust naar gestreefd (maximaal ongeveer 33% instroom met Rietveld-vooropleiding) om de wisselwerking te bevorderen door een variatie aan opvattingen en intenties. De kandidaat-studenten hebben voor het merendeel in binnen- of buitenland een bacheloropleiding in Fine Arts afgerond. Ze worden na een toelatingsexamen door het Sandberg Instituut uitgenodigd zich te kwalificeren voor de masteropleiding. Ook komt het regelmatig voor dat studenten worden gescout door deskundigen in het werkveld die vaak ook als gastdocent aan het instituut actief zijn. Dat wordt vooral gedaan om meer te kunnen sturen op de diversiteit in instroom. Als mensen worden gescout wil dat echter niet zeggen dat ze voorrang hebben op andere mensen. Bij uitzondering worden studenten toegelaten die geen bacheloropleiding hebben gevolgd maar die door zelfstudie en praktijkervaring blijf geven van geschiktheid voor de opleiding.

Voor alle aankomend studenten geldt dat zij een gesprek hebben met de toelatingscommissie. Die toelatingscommissie bestaat uit het opleidingshoofd, een docent en een werkvelddeskundige. Een student van de opleiding kan als adviserend lid onderdeel uitmaken van de commissie. De commissie vormt zich in een (toelatings-)gesprek van ongeveer dertig minuten een beeld van de kandidaat ten aanzien van onder andere zelfreflectie, analytisch denkvermogen, benoemen van eigen onderwijsdoelstellingen en authentiek scheppend vermogen.

Diverse middelen (cv, geschreven motivatie, presentatie) worden gebruikt om een intersubjectief beeld van de artistieke persoonlijkheid te vormen tijdens de toelating. De kwaliteit van het werk is doorslaggevend, naast de onderzoekende houding van de student.

Docenten

De masteropleiding Autonome beeldende kunst heeft gekozen voor inhoudelijke begeleiding door gastdocenten. Dit gebeurt vanuit de visie dat kunst bestaat uit een stroom van veranderende standpunten. Door de student in contact te brengen met verschillende mensen, die verschillende (vaak tegenstrijdige) meningen hebben, wordt de student gestimuleerd zijn eigen keuzes te maken. Het doel is dat de student niet volgt, maar zelf de leiding neemt. Alumni bevestigen dat ze hiervan een zeer positieve invloed hebben ervaren: ze werden geconfronteerd met verschillende meningen, die ook tegenovergesteld kunnen zijn en verlamdend kunnen werken. Ze werden daardoor als het ware gedwongen zelf hun positie te bepalen.

Bij het Sandberg Instituut hebben studenten inspraak in de keuzes van de gastdocent. De student moet beargumenteren waarom hij een bepaalde docent wil horen of een bepaalde inhoud nodig heeft. Vrijwel altijd worden deze verzoeken gehonoreerd. Na afloop van het werk of het gesprek met de gastdocent moet de student kunnen uitleggen wat voor hem de positieve en negatieve kanten waren en of hij zijn werkplan moet aanpassen. Ook stellen de studenten jaarlijks een lijst samen van gastdocenten die absoluut moeten worden teruggevraagd. Per studiejaar kunnen de accenten verschuiven, bijvoorbeeld naar meer filosofisch georiënteerde gastdocenten, meer exacte gastdocenten of meer curatoren. De visitatiecommissie is van mening dat de structuur van gastdocentschappen niet losgelaten hoeft te worden. Integendeel, dit kan misschien zelfs versterkt worden. De visitatiecommissie zou er zeker gecharmeerd van zijn als de opleiding meer mensen met een kritisch geluid of afwijkende opvattingen inzet als gastdocent, waardoor men zichzelf meer blijft uitdagen. Daarnaast is er nog terrein te winnen

als het gaat om de inzet van internationale gastdocenten.

De gastdocenten hebben allemaal een actieve, liefst internationale beroepspraktijk in beeldende kunsten. Ze kunnen werken als kunstenaar, ontwerper, tentoonstellingsmaker of beschouwer en zijn in staat hun lesprogramma te relateren aan professionele instellingen in het werkveld. Het werken met externen is de ruggengraat van het Sandberg Instituut. Ze leggen actief verbanden tussen het Sandberg Instituut en het werkveld door samen te werken op het gebied van presentatie-, onderzoeks- en projectgerichte onderwijsactiviteiten. Het gaat daarbij om verbindingen met musea, kunstenaarsinitiatieven, tijdschriften, kenniscentra, ondersteunende organisaties en ontwikkelingsinstituten, het bedrijfsleven, maatschappelijke instellingen en overheden. Ook zijn er regelmatig voordrachten, presentaties en lezingen door kunstenaars, tentoonstellingsmakers, publicisten en theoretici.

Sinds 2005 zijn enkele gastdocenten voor langere tijd aan de instelling verbonden. Dit komt de continuïteit in het programma ten goede: zij leren de studenten beter kennen en ontstaat in de studiebegeleiding meer diepgang.

Faciliteiten

Het Sandberg Instituut is gevestigd op de bovenste drie etages van een gebouw dat in 2005 gerealiseerd is voor de Gerrit Rietveld Academie. Dit deel van het gebouw heeft een zelfstandige entree, waardoor het zeven dagen per week, 24 uur per dag, toegankelijk is voor studenten die er hun atelier hebben. Dit ervaren studenten als groot pluspunt.

In de afgelopen jaren is uit studenten- en medewerkerstevredenheidsonderzoeken herhaaldelijk gebleken dat de hoeveelheid beschikbare ruimte per student als (te) beperkt wordt ervaren. Studenten beschikken niet over eigen werkruimtes, maar alleen over gedeelde ateliers. Daarnaast hebben studenten behoefte aan gezamenlijke ruimte. Het ontbreken daarvan lijkt de gezamenlijkheid in de weg te staan.

Aangezien de bacheloropleidingen van de Gerrit Rietveld Academie vergelijkbare ruimteproblemen kennen, zal door middel van nieuwbouw op de huidige locatie uitbreiding gerealiseerd worden. De belangrijkste veranderingen ten opzichte van de huidige situatie zullen zijn: een toename van de voor het Sandberg Instituut beschikbare ruimte en een grotere verdiepingshoogte van de nieuwbouwruidtes. De planning is erop gericht de nieuwbouw bij de start van studiejaar 2013/2014 in gebruik te nemen.

Het Sandberg Instituut is gevestigd op hetzelfde terrein als de Gerrit Rietveld Academie. Daardoor

kan er gebruik worden gemaakt van gezamenlijke voorzieningen. Dit is voor het managementteam van beide instituten, naast de gewenste inhoudelijke uitwisseling, een versterking: een belangrijke reden om ook voor de toekomst te kiezen voor huisvesting op één locatie. De Rietveld Academie beschikt over ongeveer twintig goed geoutilleerde werkplaatsen, waarin studenten in de gelegenheid worden gesteld gebruik te maken van zeer uiteenlopende materialen en technieken. Enerzijds is er de mogelijkheid ambachtelijke technieken toe te passen. Anderzijds wordt er geïnvesteerd in het binnenhalen van nieuwe, vaak ICT-gerelateerde, technieken.

3. Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en toont aan dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd.

Toelichting: Het gerealiseerde niveau blijkt uit de tussentijdse en afsluitende toetsen, de afstudeerwerken en de wijze waarop afgestudeerden in de praktijk of in een vervolopleiding functioneren. De toetsen en de beoordeling zijn valide, betrouwbaar en voor studenten inzichtelijk.

De visitatiecommissie kwalificeert op grond van de gesprekken en de onderliggende documentatie de toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties als **goed**. De eindkwalificaties spelen een centrale rol bij de beoordelingen en evaluaties. Zij vormen de kapstok van het beoordelingsstelsel. Uiteindelijk wordt het realiseren van de eindcompetenties vastgesteld in het afstudeertraject, dat bestaat uit een presentatie van het gemaakte werk, een thesis met theoretische onderbouwing en een finaal beoordelingsgesprek. De ontwikkeling die de student gedurende zijn opleiding heeft getoond en de manier waarop en mate waarin hij zijn eigen leerdoelstellingen heeft gerealiseerd worden meegewogen. De goede beoordeling van de toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties komt mede tot stand doordat er meerdere beoordelaars zijn die hiervoor geïnstrueerd worden, de beoordelingscriteria helder geformuleerd zijn, en het niveau duidelijk van masterniveau is.

Valide

Toetsing gebeurt op een aantal vaste momenten tijdens de opleiding. Tussen elke periode van een half jaar wordt de studievoortgang beoordeeld in een evaluatiegesprek tussen de student, het hoofd van de opleiding en de projectcoördinator. Zij zijn degenen die de studenten op het Sandberg Instituut het meest meemaken en bekend zijn met het werk en de ontwikkeling van de student. Als basis voor het gesprek dienen het werk, een zelfevaluatie van de student en informatie over dagelijkse betrokkenheid, portfolio's en/of de persoonlijke Sandbergwebsite van de student. Het gesprek zelf toont het vermogen om te reflecteren en te communiceren aan. De eerdere informele dagelijkse toetsing wordt bij de formele toetsmomenten expliciet gemaakt. Het vaststellen van het oordeel gebeurt op basis van alle resultaten van het studeren in onderlinge samenhang, dus ook alle presentaties in het afgelopen semester en bijvoorbeeld zijn houding tijdens de gastcolleges.

De evaluaties geven de student inzicht in zijn vordering, de kwaliteit van zijn werk en werkproces. Het oordeel wordt gerelateerd aan de specifieke ambities van een student. De student moet aangeven hoe hij dit gebruiken kan om verder te

komen. Een student kan de opdracht krijgen om zich op een onderdeel te verbeteren, maar dat komt weinig voor door de strenge toelatingseisen en het hoge ambitieniveau van de studenten. Naast het oordeel worden opmerkingen, adviezen en afspraken schriftelijk vastgelegd.

De twee verplichte projecten die de student volgt, monden uit in gezamenlijke presentaties van het resultaat. Op individueel niveau is dat een presentatie, ten overstaan van publiek en critici, van de eigen bijdrage aan het gerealiseerde werk en een theoretische verantwoording. Naast de beoordeling door de main tutor en de reguliere begeleiders (zie hieronder bij Betrouwbaar) wordt in een plenaire discussie met alle studenten het project als geheel geëvalueerd. De projectcoördinator van de opleiding maakt hier een verslag van. De projectbeoordeling wordt betrokken in de halfjaarlijkse evaluatie van de student.

Betrouwbaar

Het formele toetsen en beoordelen is zo ingericht dat de omgang met criteria zoals die in de beroepspraktijk gebruikelijk is zoveel mogelijk van toepassing is. Om de competentieontwikkeling zo

objectief en betrouwbaar mogelijk te beoordelen zijn van alle competenties beoordelingscriteria geformuleerd. Deze zijn opgenomen in het Onderwijs- en Examenreglement. De visitatiecommissie is van mening dat de beoordelingscriteria een adequate concretisering en objectivering vormen van de competenties.

Voor een beoordeling van het gerealiseerde werk in projecten worden meerdere beoordelaars ingezet: de main tutor (de kunstenaar die met de student een project uitvoert) en reguliere begeleiders. Zij beoordelen de studenten schriftelijk op de volgende aspecten: aanwezigheid, deelname en kwaliteit van het eindresultaat. Er wordt belang gehecht aan intersubjectieve oordelen. Externe beoordelaars en studenten worden over de wijze van toetsen en de omgang met criteria geïnstrueerd. De staf zorgt ervoor dat de gebruikte criteria binnen de kaders van de geformuleerde doelstellingen blijven vallen.

Studentbeeld

De competenties zijn geconcretiseerd in beoordelingscriteria, die vermeld zijn in het Onderwijs- en Examenreglement. Zoals hierboven vermeld, worden de studenten geïnstrueerd over de wijze van toetsen en de omgang met criteria.

Uit het gesprek dat de visitatiecommissie voerde met de studenten bleek dat zij een voldoende beeld hebben van waar ze op beoordeeld worden. De beoordeling wordt uitgevoerd door de main tutors. De beoordeling van de gastdocenten ervaren de studenten niet als beoordeling, maar meer als een kritische bespreking met elkaar. Ook het feit dat studenten elkaar beoordelen wordt eerder gezien als feedbackmoment. Dat er veel feedbackmomenten zijn ervaren de studenten als prettig. Praten achten ze zinvol, beoordelen niet per se omdat dit in hun ogen een schoolse situatie creëert. Dat beeld vinden ze niet zo aantrekkelijk. Ook zijn de studenten van mening dat cijfers voor hen niet nodig zijn om de voortgang te simuleren. Dat komt vooral vanuit hun eigen ambitie en drive. Het feit dat ze zijn aangenomen op het Sandberg Instituut zien ze als vertrouwen in het werk dat ze afleveren. Daarvan ervaren ze meer stimulans dan van een cijfer.

De criteria waarop beoordeeld wordt, zijn door studenten in het laatste studenttevredenheidsonderzoek beoordeeld met een 3,45 (5-puntsschaal). De objectiviteit van de beoordeling is eveneens beoordeeld met een 3,45. De aansluiting van toetsing en beoordeling bij de inhoud van de opleiding is beoordeeld met een 3,67.

De visitatiecommissie vindt wat de opleiding uitdraagt ten aanzien van beoordelen een ontwikkelpunt. Het lijkt alsof er een taboe ligt op beoordelen *an sich*. Het gebeurt echter dagelijks in de beroepspraktijk, dus daar zou binnen de opleiding meer mee gedaan kunnen worden. Als het beoordelen positiever gewaardeerd zou worden en in andere vormen zou worden toegepast kan dat de beleving of perceptie ervan wellicht ook anders kleuren dan nu wordt ervaren.

Gerealiseerd eindniveau

Ten tijde van de masterproef wordt het bereiken van de eindkwalificaties vastgesteld. De student heeft een presentatie van beeldend werk (bijvoorbeeld een expositie) buiten de opleiding. Aan die presentatie worden hoge eisen gesteld ten aanzien van uitvoering, respons en locatie. Halverwege het tweede jaar doet de student een voorstel voor de proef aan de staf en vraagt in overleg met de staf een of twee externen om het werk te beoordelen.

In de praktijk vraagt de student een of twee gastdocenten terug te komen om een schriftelijk of mondeling oordeel over het werk te vellen. Naast de verantwoording van de student over het project wordt verplicht een thesis geschreven waarin de student een theoretische onderbouwing geeft van zijn eindwerk. Dit doet hij door middel van onderzoek dat gericht is op de context van het werk of het creatieve proces zelf.

Bij het eindoordeel wordt door het hoofd van de opleiding en de projectcoördinator het hele dossier met alle publicaties over de opleiding teruggekeken. Ook de eerdere evaluaties en oordelen door verschillende betrokkenen worden meegewogen, inclusief die van de twee externen van de masterproef. Tot slot vindt er een afsluitend gesprek plaats tussen de student, het hoofd van de opleiding en de

projectcoördinator, waarin de student alle competenties dient aan te tonen.

Zowel (oud-)studenten als professionals uit het werkveld zijn te spreken over de mate waarin ze worden voorbereid op de beroepspraktijk. De studenten worden goed gewaardeerd in de (inter-) nationale kunstwereld, zijn in staat gebleken zich daarin een positie te verwerven, winnen prijzen en hebben inkomsten uit verkoop, opdrachten en subsidies. Alumni geven aan zich inhoudelijk en vakmatig te hebben ontwikkeld, een netwerk te hebben opgebouwd, en goed in staat zijn om zelfstandig op hoog niveau te opereren in de (inter)nationale beroepspraktijk.

De visitatiecommissie heeft de eindwerkstukken/ studentendossiers gezien van de vijf alumni die men ten tijde van de visitatie heeft gesproken, alsmede nog een zevental werkstukken van andere afgestudeerden. De commissie heeft gezien dat in de eindwerkstukken de competenties goed zichtbaar

werden. De studentendossiers voldeden aan de criteria, onder andere dat het een dossier moet zijn waarvan onderzoek deel uitmaakt. De visitatiecommissie heeft kunnen vaststellen dat het masterniveau van de opleiding zonder twijfel gerealiseerd wordt. Een waardevolle toevoeging voor de toekomst kan zijn dat de student aan het studentendossier een meer expliciete reflectie toevoegt die betrekking heeft op zijn eigen werkproces en het verrichte onderzoek.

Vrijwel iedereen die aan de opleiding begint, slaagt. Dat wil niet zeggen dat studenten met zachte hand worden behandeld. Studenten komen naar het Sandberg Instituut om zichzelf te ontwikkelen. Zoals alumni ook verwoordden: "Iedereen doet wat er gevraagd wordt voor het eindexamen, namelijk op een relevante plek je werk laten zien en een theoretische onderbouwing schrijven van je werk. Natuurlijk zijn er verschillen in kwaliteit, maar je werk als kunstenaar kan nooit fout zijn."

Bijlagen

Bijlage 1 Visitatiecommissie

Deze notitie is volgens het NVAO-format opgesteld.

II. List of panel members and secretary

Name (including title(s))	Role (chair / member / student-member / secretary)	Expert in the field (yes / no)
1. Hoek, K.	Lid	ja
2. Jacobs, E., MA	Lid	ja
3. Kloosterman, R., MSc	voorzitter	neen
4. Pijkeren, W. van, Bc	studentlid	ja
5. Schavemaker, M., Dr	Lid	ja

III Secretary / Co-ordinator

Noort, A. van, MSc	secretaris	Gecertificeerd: zie http://www.nvao.net/gecertificeerde_secretarissen
--------------------	------------	--

IV Brief job descriptions for panel members

1	De heer Klaas Hoek is Lecturer and joint head of print, Slade school of fine Art, London, alsmede docent en studieleider bij de HKU. Tevens beeldend kunstenaar.
2	De heer Jacobs is Directeur Centraal Museum Utrecht
3	De heer Kloosterman is directeur van evaluatiebureau AeQui en tevens frequent voorzitter van visitatiecommissies
4	De heer Van Pijkeren is student M Schilderkunst, Frank Mohr Instituut Groningen, en tevens beeldend kunstenaar.
5	Mevrouw Schavemaker is Hoofd collectie en onderzoek, Stedelijk Museum Amsterdam, en bovendien tot voor kort docent en onderzoeker UvA

V List of expertise within the panel¹

Expertise	The expertise is demonstrated by:
a. Expertise regarding the developments within the discipline	De heer Hoek is o.a. docent cultuurbeschouwing Mr Jacobs is a.o. Director in Chief Centraal Museum and holds several boardpositions: Mondriaan Foundation, Prins Bernhard Cultuurfonds, Ministry of Culture, Akzo Nobel, Unilever, Paradox Centre for photography, M CCP-studies: museums collections cultural politics, University Leiden Mrs Schavemaker is an acclaimed curator of discursive events and public programs. The past years new media have been high on Schavemaker's agenda resulting in a.o. the <i>ARtours project</i> ; the

¹ Note: the secretary is NOT a panel member.

	creation of an augmented reality platform for smartphones which can be used by museums to present their collection in innovative and interactive ways both inside and outside the museum.
b. International expertise	De heer Hoek is verbonden aan Slade School of fine Art Mr Jacobs <i>has n-depth knowledge of contemporary visual arts and cultural diversity practices in an international context</i> Mrs Schavemaker has written extensively on contemporary art and theory, (co)edited several edited volumes (for example <i>Now is the Time: Art and Theory in the 21st Century</i> (2009) en <i>Vincent Everywhere: Van Gogh's (Inter) National Identities</i> (2010)
c. Practical expertise in the professional field relevant to the programme	De heren Hoek en van Pijkeren zijn beeldend kunstenaar. Lijst met exposities op verzoek beschikbaar.
d. Experience in teaching and developing education at the relevant programme level and expertise regarding the educational format(s) practised by the programme ²	De heer Hoek is als docent en als coordinator verbonden aan zowel The slade School of fine Art als de HKU. Mrs Schavemaker was till recently a lecturer and assistant professor at the art history and media studies departments at the University of Amsterdam
e. Review or audit expertise	De heer Kloosterman heeft leiding gegeven aan vele visitaties in vele domeinen
f. Student-related expertise	De heer van Pijkeren studeert M Schilderkunst aan het Frank Mohr Instituut

Korte curricula vitae

Klaas Hoek

Opleiding;

Rietveld Academie, Amsterdam, 1968-1973

Werkzaamheden:

BKV/HKU	Docent Cultuurbeschouwing	1997 -heden
BKV/HKU	studieleider MA Fine Art	2003- heden
Slade School of Fine Art		1998 –heden
	lecturer MA, Fine Art Media, Head of Print, University College London	

Overige werkzaamheden:

Beeldend kunstenaar	1973 – present
Lithprinter, Printshop, Piet Clement Amsterdam	1970 – 1977
Uitgever hedendaagse Grafiek Prints, Ink on Paper	1984 – 1991
Adviseur Rijksakademie, Amsterdam	1987 – 1996
Hoofd afdeling, Fine Art Media, Rijksakademie, Amsterdam	1989 – 1994

² This refers to, for example, distance learning, workplace-related teaching, flexible teaching, competence-oriented education or education for excellent students.

Edwin Jacobs

Work Experience

Director in Chief Centraal Museum, Utrecht, April 1, 2009 (current position is ongoing)
Director Stedelijk Museum De Lakenhal, Leiden, September 1, 2007 – March 31, 2009
Independent Curator/Cultuurmakelaar, Tilburg, May, 1 2006 – August, 31 2007
Director Museum Jan Cunen, Oss, May, 1 1993 – May, 1 2006
Tutor Visual Arts, May, 1 1989 – May, 1 1993 School for decorative arts and flowering, Utrecht

Boards/committees

Mondriaan Foundation, Prins Bernhard Cultuurfonds, Ministry of Culture, Akzo Nobel, Unilever, Paradox Centre for photography, M CCP-studies: museums collections cultural politics, University Leiden.

Education

BardCollege, NYC, 1987-1989, curatorial studies, artist grant
AcademyVisualArtsFacultyUniversity of Tilburg, MA, July, 1 1987
Academy for Education Studies, BA Education, July, 1 1982
ThomasMooreCollege, Mavo, Havo, Atheneum A, 1979

- *In-depth knowledge of contemporary visual arts and cultural diversity practices in an international context.*
- *Evidence of an innovative programming record and approach to curating.*

René Kloosterman

Na zijn studie Technische Bedrijfskunde (TUE, 1991) heeft Kloosterman gewerkt voor het adviesbureau KPMG Consulting. Sindsdien heeft hij grote projecten uitgevoerd in binnen- en buitenland (Rusland, Kazachstan, Tsjechië, Curaçao). Sinds 1995 is hij actief als zelfstandig adviseur en interimmanager. Van 2003 tot 2007 was hij oprichter en directeur van Certiked VBI; sinds 2010 is hij directeur van evaluatiebureau AeQui. Sinds 2003 treedt Kloosterman frequent op in de rol van voorzitter van visitatiecommissies in HBO en WO. Hij was actief betrokken bij de opzet van fase 2 van het visitatiestelsel.

Walter van Pijkeren

Van Pijkeren studeerde onder andere Algemene Cultuurwetenschappen (OU) en behaalde zijn Bachelor Beeldende Kunst aan de Kunstacademie Minerva in 2009. Aansluitend volgt hij momenteel de Master Schilderkunst in Groningen. Naast diverse exposities die Walter reeds heeft gehouden, is hij ook actief binnen de Minerva Academie, onder andere in de medezeggenschapsraad, in de kunstcommissie en in de studievereniging Minerva Platform.

Margriet Schavemaker

Margriet Schavemaker is art historian, philosopher and media specialist. After a career as lecturer and assistant professor at the art history and media studies departments at the University of Amsterdam, she currently holds the position of head of collections and research at the Stedelijk Museum Amsterdam. Schavemaker has written extensively on contemporary art and theory, (co)edited several edited volumes (for example *Now is the Time: Art and Theory in the 21st Century* (2009) en *Vincent Everywhere: Van Gogh's (Inter) National Identities* (2010)) and is an acclaimed curator of discursive events and public programs. The past years new media have been high on Schavemaker's agenda resulting in a.o. the *ARTours project*; the creation of an augmented reality platform for smartphones which can be used by museums to present their collection in innovative and interactive ways both inside and outside the museum.

Bijlage 2 Programma visitatie

Programma dag 1: 22 maart 2011

12.30 – 14.00 Aankomst commissie

Werklunch en interne vergadering.

14.00 – 14.30 Bestuur en directie

Kennismaking, doel en programma visitatie.

Tijmen van Grootheest

voorzitter CvB Gerrit Rietveld Academie

Jurgen Bey

directeur Sandberg Instituut, Lid CvB

14.30 – 15.30 Bezoek aan w139.

Toelichting op project

Wouter van Schaik

tweedejaars student master Autonomo

Christina Li

curator

Alex de Vries

afdelingshoofd master Autonomo

15.45 – 16.15 Inloopsprekkuur

Mogelijkheid voor studenten om het visitatieteam te spreken.

16.15-17.00 Presentatie

Rondleiding door Sandberg Instituut en presentatie van enkele grotere projecten.

Bezoek Medialab, werkplaatsen GRA (Gerrit Rietveld Academie), presentatie TOM (The One Minutes), KunstVlaai.

Marjo van Baar

staf coördinator

Ivo van Stiphout

docent Medialab

Judith Leysner

project coördinator master Autonomo

Sophie Leferink

directeur TOM

Marjo van Baar

staf coördinator

17.00 – 17.15 Terugkoppeling van eerste bevindingen, bepalen aandachtspunten voor dag 2

Programma dag 2: 23 maart 2011

9.45-10.30 Werkveldcommissie

Aansluiting van opleiding op werkveld, toetsing en afstuderen.

Lex ter Braak

directeur Fonds BKVB

10.30 – 12.00 Docenten

Doelen van de opleiding, programma, toetsing, kwaliteit docenten.

Alex de Vries

afdelingshoofd master Autonomo

Jeroen Boomgaard

docent theorie/scriptiebegeleiding, hoofd Master Artistic Research

Lucette ter Borg

docent theorie/scriptiebegeleiding

Helmut Dick

main tutor

Jan Dietvorst

vast lid toelatingscommissie, gastdocent

12.00 – 12.30 Afvaardiging van de examencommissie

Toetsing, bereikt eindniveau.

Alex de Vries

afdelingshoofd master Autonomo

Jurgen Bey

directeur Sandberg Instituut, Lid CvB

12.30 – 13.30 Lunch en documentenbeoordeling

13.30 – 14.30 Studenten

Programma, toetsing, afstudeerbegeleiding.

Ina Marie Schmidt www.inamarieschmidt.com

Marieke de Jong www.mariekedejong.nl

Arnar Asgeirsson www.arnarasgeirsson.com

Styrmir Gudmundsson www.styrmir.eu

Riet Wijnen www.rietwijnen.nl

Steven Bos

Janina Schipper www.janinaschipper.com

14.30 – 15.00 Aanvullend onderzoek

15.00 – 16.00 Alumni

Aansluiting van opleiding op werkveld, toetsing en afstuderen.

Floris Kaayk www.floriskaayk.com

Linda Nieuwstad www.lindanieuwstad.nl

Tim Leyendekker www.absentwithoutleave.org

Yasser Balleman www.yasserballeman.nl

Lotje van Lieshout

16.00 – 16.30 Aanvullend onderzoek, formuleren conclusies.

16.30 – 17.00 Terugkoppeling resultaten, afsluiting van de visitatie.

Bijlage 3 Kwantitatieve gegevens

1. In-, door- en uitstroomgegevens van - zo mogelijk - de laatste 6 cohorten;

Cohort	collegejaar	beginsaldo	Uitval	afgestudeerd	na:	cum. uitval	cum.afgestudeerd
2005	2005	14	1		1 jaar	7,1%	
	2006	13		13	2 jaar	7,1%	92,9%
2006	2006	16		1	1 jaar		6,3%
	2007	15		13	2 jaar		87,5%
	2008	2		2	3 jaar		100,0%
2007	2007	17	1		1 jaar	5,9%	
	2008	16		13	2 jaar	5,9%	76,5%
	2009	3		3	3 jaar	5,9%	94,1%
2008	2008	16	3	1	1 jaar	18,8%	6,3%
	2009	12	1	11	2 jaar	25,0%	75,0%
2009	2009	20		2	1 jaar		10,0%
	2010	18			2 jaar		
2010	2010	14			1 jaar		

2. Gerealiseerde docent-student ratio

Het aantal FTE op jaarbasis is 45,8 FTE wat betekent dat het aantal FTE op weekbasis (uitgaande van 42 weken) 1,1 FTE is. Het gemiddelde aantal studenten afgelopen 5 jaar was 32 studenten in totaal op de gehele afdeling per jaar (dus zowel eerste als tweedejaars studenten).

3. Gemiddeld aantal contacturen

Het totaal aantal contacturen docent-student per week is 7,1 uur waarvan 5,9 uur les is in groepsverband: lezingen, workshops, masterclasses, excursies, projecten en studentenactiviteiten. Externe workshops die mede gefaciliteerd worden door het Sandberg zijn niet meegerekend. De overige 1,2 uur les is individueel: gastdocenten, semester docenten en scriptiebegeleiding.

Bijlage 4 Eindkwalificaties

De competenties waarvoor de Masteropleiding Autonome Beeldende Kunst opleidt, luiden als volgt:

1. Creërend vermogen: de Master maakt authentiek beeldend werk dat voortkomt uit het volgen van een eigen artistieke visie en bijdraagt aan de vervulling van een persoonlijke ambitie als kunstenaar.
2. Onderzoekend vermogen: de Master ontwikkelt nieuwe vakinhoudelijke kennis, inzichten en vaardigheden gebaseerd op toegepast onderzoek.
3. Vermogen tot kritische reflectie: de Master kan het eigen werk en dat van anderen beschouwen, analyseren, duiden en beoordelen.
4. Vermogen tot groei en vernieuwing: de Master ontwikkelt en verdiept de eigen professionaliteit steeds verder.
5. Operationaliserend vermogen: de Master kan een inspirerende en functionele werksituatie voor zichzelf en anderen opzetten en in stand houden.
6. Communicatief vermogen: de Master kan zijn of haar artistieke visie presenteren en toelichten aan een publiek van specialisten en niet specialisten.
7. Omgevingsgerichtheid: de Master plaatst de eigen beroepspraktijk in een brede culturele en maatschappelijke context.
8. Vermogen tot samenwerken: de Master is in staat om in voorkomende gevallen een zelfstandige bijdrage te leveren aan een gezamenlijk product of proces en stimuleert binnen de samenwerking de succesvolle realisatie daarvan.

Het Sandberg Instituut heeft de volgende indicatoren van het masterniveau geformuleerd:

De Master:

- Heeft een breed inzicht in de beschikbare materialen, media en productieprocessen (ook buiten het eigen vakgebied) om beargumenteerd (gerelateerd aan eigen ambities, talent, kennis en vaardigheden) de juiste keuze te maken bij de uitvoering, organisatie en presentatie van het artistieke werk.
- Produceert waar nodig nieuwe materialen, productieprocessen en media volgens een onderzoekende en innovatieve mentaliteit, eventueel in samenwerking met anderen.
- Heeft inzicht in verschillende opvattingen over de invulling van het beroep autonome kunstenaar, en in de consequenties daarvan voor de eigen beroepsopvatting.
- Reflecteert op eigen veronderstellingen en vanzelfsprekendheden.
- Brengt het artistieke werk in relatie met de eigen beroepsopvatting, met het werk van anderen, met opvattingen en ontwikkelingen die bestaan in de hedendaagse, internationale beroepspraktijk en met de kunstgeschiedenis.
- Neemt ten opzichte van die ontwikkelingen een positie in en speelt een inspirerende rol door nieuwe en innovatieve aspecten van het eigen artistieke werk te communiceren.

- Beargumenteert hoe en wat het artistieke werk effectief communiceert – ook naar een breder of nieuw publiek, en legt verantwoording af over de werkwijze en artistieke keuzes aan opdrachtgevers, subsidiënten, curatoren etc.
- Combineert met realiteitszin en tactisch inzicht de eigen belangen met de belangen van anderen (bijvoorbeeld instellingen en opdrachtgevers) en brengt dit in verband met de gerealiseerde en de geambieerde eigen positie in de kunstwereld, het imago en de reputatie.
- Streeft naar zelfstandigheid in de beroepsuitoefening, ook in economische zin.
- Heeft inzicht in de reikwijdte van het eigen talent en de relevantie van de eigen opvattingen voor anderen.
- Heeft in samenwerkingsverbanden inzicht in de opvattingen en mogelijkheden van anderen en kan waar nodig inspirerend, initiërend, leidinggevend en sturend werken.
- Stelt zijn of haar werkwijze en beroepsopvatting steeds bij naar aanleiding van ontwikkelingen in het eigen (internationale) vakgebied, de kunsten en de maatschappelijke context.

Bijlage 5 Programmaoverzicht

Het programma 2010-2012 omvat de volgende onderdelen:

EERSTE JAAR

Semester	Activiteit	Participatie	Integrale toetsing per semester 30 EC
Eerste	Individueel studietraject	Individueel	30 EC
Eerste	Project	Groep	
Eerste	Theorie	Groep + individueel	
Eerste	Workshops, lezingen, excursies	Groep + individueel	
Tweede	Individueel studietraject	Individueel	30 EC
Tweede	Theorie	Groep + individueel	
Tweede	Workshops, lezingen, excursies	Groep + individueel	

TWEDE JAAR

Semester	Activiteit	Participatie	Integrale toetsing per semester 30 EC
Eerste	Individueel studietraject	Individueel	30 EC
Eerste	Project (keuze)	Groep	
Eerste	Theorie	Groep + individueel	
Eerste	Workshops, lezingen, excursies	Groep + individueel	
Tweede	Afstudeerproject	Individueel	30 EC
Tweede	Afstudeerscriptie	Individueel	

Het programma biedt de volgende keuzeonderdelen:

De student schrijft een werkplan voor zijn individuele studietraject en legt dit ter goedkeuring voor aan het hoofd van de opleiding. Binnen het individuele studietraject is ruimte om gastdocenten uit te nodigen en/of workshops bij te wonen of studieonderdelen te volgen bij andere opleidingen. Wijzigingen in het werkplan worden ter goedkeuring voorgelegd aan het hoofd van de opleiding.

Het project in het tweede studiejaar is facultatief en kan worden vervangen door extra inzet bij het individuele studietraject van een zelfde urenomschrijving en studielast.

De student kan voor een beschrijving van de inhoud en de onderwijsvorm van de onderdelen van het programma de website van het Sandberg Instituut raadplegen.

Bijlage 6 Bestudeerde documenten

- Kritische reflectie Sandberg Instituut “De papieren ziel 2”
- Interviews studenten 2009-2011
- Quicksan studenten 2009-2011
- Quicksan studenten 2010-2012
- Interviews oud-studenten
- Quicksan afgestudeerden 2005-2008 (afgestudeerd in 2007-2010)
- Programmabeschrijvingen 2005 t/m 2010
- Beeldstatistieken
- Overzicht samenwerkingspartners
- Gegevens gastdocenten
- Organogram
- Krantenboek
- Onderwijs- en Examenreglement 2010-2011
- Studentendossiers
- Documentatie vier main tutors
- Theorieprogramma Lucette ter Borg
- Studenttevredenheidsonderzoek 2008-2010
- Verslaglegging toelatingsgesprekken juli 2010
- Actielijsten 2005-2009
- Studentendossiers alumni (vijf)
- Eindwerkstukken (twaalf in totaal)

Bijlage 7 Onafhankelijkheidsverklaringen

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring

voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende verklaart hierbij het volgende:

Ik ben verzocht op te treden als lid van de visitatiecommissie van de opleiding M Autonome beeldende kunst van het Sandberg Instituut in de rol van deskundige. Ik ben bereid en in staat deze rol te vervullen op een wijze die overeenkomt met de NVAO Gedragscode voor Panelleden.

Tevens verklaar ik hierbij

- geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker/docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben;
- strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem/haar bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken;
- op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Aldus opgemaakt,

Handtekening:

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'K. Hoek'.

Naam: K. HOEK

Datum: 20-03-11

Plaats: AMSTERDAM

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring

voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende verklaart hierbij het volgende:

Ik ben verzocht op te treden als lid van de visitatiecommissie van de opleiding M Autonome beeldende kunst van het Sandberg Instituut in de rol van deskundige. Ik ben bereid en in staat deze rol te vervullen op een wijze die overeenkomt met de NVAO Gedragscode voor Panelleden.

Tevens verklaar ik hierbij

- geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker/docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben;
- strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem/haar bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken;
- op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Aldus opgemaakt,

Handtekening:

Naam:

Edwin Jacobs

Datum:

22-03-2011

Plaats:

A'dam

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring

voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende verklaart hierbij het volgende:

Ik ben verzocht op te treden als lid van de visitatiecommissie van de opleiding M Autonome beeldende kunst van het Sandberg Instituut in de rol van voorzitter. Ik ben bereid en in staat deze rol te vervullen op een wijze die overeenkomt met de NVAO Gedragscode voor Panelleden.

Tevens verklaar ik hierbij

- geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker/docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben;
- strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem/haar bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken;
- op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Aldus opgemaakt,

Handtekening:

Naam:

R.S. Kloosterman

Datum:

22 maart 2011

Plaats:

Amsterdam

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring

voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende verklaart hierbij het volgende:

Ik ben verzocht op te treden als lid van de visitatiecommissie van de opleiding M Autonome beeldende kunst van het Sandberg Instituut in de rol van studentlid. Ik ben bereid en in staat deze rol te vervullen op een wijze die overeenkomt met de NVAO Gedragscode voor Panelleden.

Tevens verklaar ik hierbij

- geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker/docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben;
- strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem/haar bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken;
- op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Aldus opgemaakt,

Handtekening:

Naam:

Walter van Pijcken

Datum:

22-3-2011

Plaats:

Amsterdam

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring

voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende verklaart hierbij het volgende:

Ik ben verzocht op te treden als lid van de visitatiecommissie van de opleiding M Autonome beeldende kunst van het Sandberg Instituut in de rol van secretaris. Ik ben bereid en in staat deze rol te vervullen op een wijze die overeenkomt met de NVAO Gedragscode voor Panelleden.

Tevens verklaar ik hierbij

- geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker/docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben;
- strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem/haar bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken;
- op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Aldus opgemaakt,

Handtekening:

Naam:

A. van Noort

Datum:

22 maart 2011

Plaats:

Leiderdorp

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring

voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende verklaart hierbij het volgende:

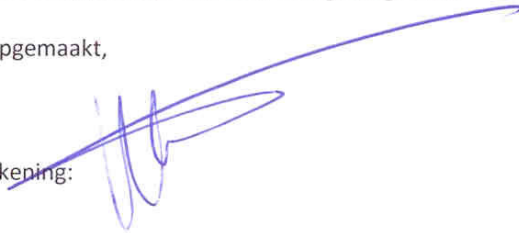
Ik ben verzocht op te treden als lid van de visitatiecommissie van de opleiding M Autonome beeldende kunst van het Sandberg Instituut in de rol van deskundige. Ik ben bereid en in staat deze rol te vervullen op een wijze die overeenkomt met de NVAO Gedragscode voor Panelleden.

Tevens verklaar ik hierbij

- geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker/docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben;
- strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem/haar bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken;
- op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Aldus opgemaakt,

Handtekening:

Naam:

M. Schravemaker

Datum:

21-3-2011

Plaats:

A'dam